

Krabbelt de Franse PS opnieuw overeind?

Bernard Tuytens

Medewerker bij de Europese sociaal-democratische partij

Sinds het najaar '78 bestaan er niet langer Belgische socialisten. Er is de SP en er is de PS. Politieke tegenstrevers houden de SP - en niet de PS - de spiegel van paars Den Haag voor. De PS wordt achterna gezeten door verwijzigingen naar het dal waar de Franse naamgenoot nu door gaat. Van buitenaf bekeken lijkt het makkelijk. De SP leunt aan bij de noordelijke pragmatische sociaal-democratie, de PS bij het zuidelijke eerder verbalistische socialisme. De Vlaamse linkerkzijde doet inspiratie op in Saarbrücken, Amsterdam en Stockholm. Wie in de Borinage de macht heeft, kijkt over de schouder naar Parijs en Madrid.

Zo eenvoudig liggen de zaken evenwel niet. Als de SP zo prototypisch noordelijk zou zijn, was ze nu een bastion dat paniekerig reageert wanneer de peilingen haar minder dan dertig percent voorspellen. De PS zou zich even identiteitsloos als angstig over haar afgrond buigen. De waarheid is dat de politieke bloedlichamen van beide divers zijn. Vlamingen zijn sterk door het zuiden beïnvloedde noordelingen, franstaligen het 'omgekeerde'. Wat zich de jongste maanden bij 'la gauche' in Frankrijk afgespeeld heeft, klinkt ook benoorden Brussel door. Zo is bijvoorbeeld de term 'project' uit de SP-woordschat verwijderd.

De godskinderen en hun gevolg

De Franse PS beroept zich sinds lang niet meer op een project; op het socialisme al evenmin. De 'Big Bang' die M. Rocard net voor de parlementsverkiezingen van '93 aankondigde en die als een hergroepering bedoeld was, bleek naderhand een aanleiding tot een politieke ont-ploffing te zijn. De brokken bijeenprokkelen zal een werk van lange adem zijn, al was het maar omdat de middelpuntvliedende krachten sedert jaren aan het werk zijn. De PS heeft zich nooit behoorlijk hersteld van haar desastreuze congres

van Rennes (1990). Op twee dagen en één nacht tijd werden toen alle interne intriges, meningsverschillen, hatelijkheden en vooral tegenstrijdige persoonlijke ambities open en bloot voor de TV-camera's tentoongespreid. Nooit eerder had ik zo'n spektakel meegemaakt. Op de meest brutale manier scheurde de dominante partij van links Frankrijk zichzelf aan stukken onder de ogen van de publieke opinie. De verschillende 'courants' bleken in hoofdzaak fanclubs van de respectievelijke leiders te zijn. De groten Fabius, Jospin, Rocard voerden een strijd op leven en dood, terwijl de inhoudelijke tegenstellingen van een verwaarloosbaar kaliber waren.

Fransen noemen zich omwille van 1789 graag één van de uitvinders van de toegepaste democratie. Ze zijn evenwel de eersten om te roepen om een leider (Napoleon, de Gaulle). Wanneer er geen overeenstemming bestaat over wie dat leiderschap moet opnemen valt het geheel in duigen. De mediterane opvatting van wat een partij is, is duidelijk meer gepersonaliseerd en bijgevolg minder duurzaam dan die van het Duits-Scandinavische model. Ze leidt ondermeer tot een omvangrijke verspilling van politiek talent en intellect omdat elke nieuwe partijleider meedogenloos en over de volle breedte zijn eigen ploeg installeert. Na Rennes schoof de PS in hellevaart de glijbaan af. In maart '93 verdreef de uitslag van de parlementsverkiezingen de PS van premier M. Rocard uit de regering. Rocard zelf werd niet eens opnieuw verkozen. Op 1 mei '93 was er de zelfmoord van P. Bérégovoy ("De president koos Fabius omdat hij de jongste was, Rocard omdat hij de meest briljante was, Cresson omdat ze een vrouw was en uiteindelijk benoemde hij mij als het al te laat was"). Begin juli '93 riep M. Rocard in Lyon 'les Etats Généraux des Socialistes' bijeen. Bij de publieke opinie kleefde het niet. Waren de kantonale verkiezingen

gen van maart '94 nog niet zo uitgesproken de-sastreus, dan bleken de Europese in juni een nederlaag. De PS behaalde 14,5%. M. Rocard, die de lijst in juni had getrokken, nam ontslag als eerste secretaris. In zijn plaats kwam Emmanuëli die sindsdien een zekere linkse retoriek aanhoudt.

De jaren van de macht

De neergang van de PS in de opeenvolgende parlementsverkiezingen kan in cijfers uitgedrukt worden: van 37% in 1981 naar 20,3% in 1993. Het waren de jaren van de macht. De PS bewees dat ze kon besturen. Frankrijk wordt even goed bestuurd als om het even welk ander Europees land. Het is er op een aantal punten beter aan toe dan de rest. De PS vergat evenwel dat besturen geen doelstelling op zichzelf is, maar zekere doelstellingen moet dienen. Daarop wordt een partij be- of veroordeeld. Uitgerekend de sociaal-democraten scoorden slecht op twee gebieden: het sociale en het democratische. De werkloosheid was en is in Frankrijk niet kleiner dan elders. Het aantal Fransen dat per maand moet zien rond te komen met minder dan 1800 francs wordt op drie miljoen geschat. Nimmer heeft een PS-regering een initiatief genomen om de parlementaire democratie wat scherper te stellen.

Hoe moet het nu verder? "C'est la lutte initiale", gekscheert de Londense *New Left Review*. De PS of haar opvolger kan inderdaad van voren af aan beginnen. Eerst een aantal vaststellingen. Het klaarblijkelijke diskrediet van de hele Franse politieke klasse heeft in de eerste plaats de PS getroffen omdat ze - terecht - met de politieke macht geïdentificeerd werd. Het resultaat was de steile opgang van de linkse demagoog Tapie. Zijn *Energie Radicale* was in juni '94 bij de Europese verkiezingen goed voor dertien eurozetels, de PS haalde er vijftien. De dominantie van de PS binnen Frans links is gebroken. De PC (communisten) waren nog goed voor zeven zetels. *De groenen zijn versplinterd tussen de courants Lalan-Waechter* (de 'frères ennemis' die ineens een uitgesproken voorkeur bleken te hebben voor een aanleunen bij de Europese liberalen) en Voyer-Lipietz. In juni haalden ze geen enkele zetel. Op korte termijn is de slotsom dat

de linkse kandidaat voor de presidentsverkiezingen van '95 langs de politieke kassa van Tapie zal moeten passeren.

Net voor de zomer van '94 publiceerden twee PS-ers P. Moscovici (37 jaar) en M. Aubry (net de 40 voorbij) elk een boek waarin het einde van de rouw afgekondigd wordt en een intellectuele gooi gedaan wordt naar een nieuwe toekomst voor de Franse linkerzijde. *A la recherche de la gauche* van de economist Moscovici, die eerder op het Rekenhof en het Algemeen Commissariaat van het Plan zijn sporen verdiende, leest als een driehonderd pagina's lange poging tot herwaardering van de politieke economie. Steeds nieuwe zaken bedenken is niet echt nodig, zo stelt Moscovici. Tenslotte gaat de praktijk veelal de theorievorming vooraf, de New Deal van de praktijkmens F. Roosevelt was er eerder dan de keurig geformuleerde theoretische remedies van J.M. Keynes. Wat al bestaat, namelijk een zowel nationale als internationale openbare macht, moet verder uitgebouwd of geherdefinieerd worden, zo gaat hij verder.

Remedies uit het linkse leven

Moscovici vreest bovenal een uit de hand lopen van de huidige onstabiele financiële situatie. De crash van '87 kan erbij verbleken als een verwaarloosbaar incident. Reddingsboei is een economische en monetaire unie. Deze Europese EMU moet er niet komen omwille van de tot in den treure herhaalde technocratische redenen. Ze moet toelaten speculatieve golven tegen te gaan en de reële intrestvoeten te verlagen. Zo kan ook vanuit de overheidsbudget bijgedragen worden tot investeringen in de toekomst.

Een keuze voor een Europees project sluit aan bij een logische redenering waar geen speld tussen te krijgen is. Het is juist, het klopt. Doch er steekt onmiddellijk een dubbel probleem de kop op. Ten eerste sluit het niet of nauwelijks aan bij de gevoelswereld van 'les gens de gauche'. Ten tweede heeft de *natie-staat* inderdaad al te veel soevereiniteit aan supranationale instellingen overgedragen om een socialistisch of sociaal-democratisch project nog nationaal in de praktijk te kunnen uitvoeren. Doch de instellingen van de Unie zullen wellicht nog voor ge-

ruime tijd te zwak, onvoldragen of onflexibel blijven om zo'n project op internationaal niveau in werkelijkheid om te zetten.

Klinkt de toon van Moscovici nog te theoretisch, dan is *Le choix d'agir* van de voormalige minister van arbeid, M. Aubry, regelrecht uit het linkse leven gegrepen. Meer dan mannen, laten vrouwen hun overwegingen starten in het leven zelf. Zo ook Martine Aubry. Ze valt niet ten prooi aan de zonderlinge Franse ambitie om op korte termijn erkend te worden als één van de grootste intellectuelen van de Parijse linkeroever. Het boek vangt aan met de vraag van een vrouw uit Le Mans aan minister Aubry of ze haar kan verzekeren dat ook haar vierde zoon niet aan de drugs raakt. Het weekblad *Le Nouvel Observateur* heeft gelijk. Het is "un livre comme elle, tout d'une pièce, intelligent et convaincu, un livre qui montre un chemin". De aangeprezen methode is allerminst nieuw. Voor links komt het erop aan de maatschappij van onderuit te bekijken om ze te veranderen, zich op te stellen als de woordvoerder en verdediger van diegenen die het woord niet (meer) hebben en niet langer verdedigd worden. Ideologische doordrammerij, machtsdrunkenheid of bot cynisme hadden de PS deze voor de hand liggende aanpak volkomen uit het oog doen verliezen. Het lijkt erop alsof de remedie die de PS zichzelf uiteindelijk zal voorschrijven een soort deugdelijke noordelijke sociaal-democratie is. Het is een optie die eerder door de PS misprezen werd, in '81 om doctrinaire motieven, later omwille van zogezegd beheerstechnische redenen. P. Mendès-France wordt - zonder dat het expliciet toegegeven wordt - terug op een sokkel geheven: hoop ge-

ven, moed scheppen, ervoor zorgen dat de rekeningen kloppen en vooral sociaal zijn vanuit een kennis van zaken op het terrein.

Er is de reeks breuken met een recent PS-verleden. Allerlei 'associations', de vakbond inbegrepen, krijgen nieuwe aandacht en belang. Niet zozeer de literaire formule waarin de politiek gehuld wordt, dan wel het resultaat telt. Er is het mea culpa over zoveel scheve opties van de PS als regeringspartij. De spectaculaire transeuropese netwerken (TGV, autowegen, communicatie- en energienetwerken) die haar vader, J. Delors, zo nauw aan het hart liggen, kunnen beter vervangen of aangevuld worden met de zoveel meer kleinschalige initiatieven die het leven in de steden wat reliëf geven.

Er is het stevige onderbouwde pleidooi voor arbeidsduurverkorting als element in een strategie voor arbeidsherverdeling. Het is moedig. Alle Europese zusterpartijen zijn er weliswaar van overtuigd dat een economie met een hoog technologisch gehalte en een hoge specialiseringsgraad een nieuwe aanpak van de arbeidsorganisatie vereist. Die zal grondig verschillen van het vertrouwde model van Taylor. Maar of daar ook een drastische arbeidsduurverkorting bijhoort, is nog altijd een discussiepunt. Ietwat jezuïtisch is tussen partijen overeengekomen dat "het een alternatief kan zijn voor een reële loonsverhoging". De arbeidsduur staat vooraan op de agenda in een aantal landen, terwijl dat in andere landen helemaal niet het geval is. Aubry heeft het debat ongetwijfeld duidelijker contouren gegeven. Is het verboden ermee rekening te houden dat M. Aubry binnen zeven jaar een uitstekende candidate voor het Frans presidentschap zou zijn?